

I begeistringens rus 1814 - 2014

Den grønne kanten på soldatenes uniform i 1814 var uavhengighetens, likhetens og frihetens farge.

Grunnloven på Eidsvoll var det første skrittet mot demokrati og selvstendighet.

Norge fikk sin egen grunnlov og den danske prinsen Christian Frederik ble valgt til norsk konge. Mange opplevde det som en gjenfødelse, som om et gammelt og ærefullt rike var i ferd med å gjenoppstå fra mange hundre års dyp savn: Sagatidens Norge skulle gjenreises. Begivenhetene på Eidsvoll og i Moss i 1814 var da det selvstendige og uavhengige Norge ble født på ny. Året 1814 markerte også slutten på den 434 år lange foreningen med Danmark. Da var det jo typisk norsk å velge en dansk prins til ny, norsk konge. Det samme gjentok seg i 1905.

Det var kongelig privilegerte handelsmenn, embetsmenn og noen bønder som sto sentralt i 1814. Mannlige arbeidere, inklusive fattigfolk - fikk først stemmerett i 1898. Kvinnene måtte vente til 1913. Det var overklassen som skrev Grunnloven og som ønsket å bevare sine privilegier.

Christian Frederik trodde i utgangspunktet ikke på folkestyre. Han mente eneveldet var den beste styreform.

Da han vendte tilbake til Danmark i oktober 1814 var han igjen eneveldets mann - noe han forble fram til sin død i

1848. Han var konge i Norge fra 17. mai - 10. oktober 1814 og han var enevoldskonge i Danmark fra 1839 - 1848.

Christian Frederik ble sendt til Norge som stattholder bare 26 år gammel. Han ble avgjørende for opprøret mot Kielfreden - der Norge skulle avstås til Sverige. En slik motstand og opprør hadde vært dømt til nederlag uten han og han er fortsatt en av de viktigste skikkelsene i nyere norsk historie.

Uten Christian Frederik som den samlende leder og strateg hadde det ikke blitt noen riksforsamling på Eidsvoll og Grunnloven som ble ryggraden i norsk selvstendighetspolitikk. Uten han som forhandler ville hele opprøret påført Norge ubotelig skade.

Han tapte krigen, men vant freden under forhandlingene om fredsavtalen i Jernverkets Hovedbygning og her i Gudegården sommeren 1814. Christian Frederik forhandlet alene med Karl Johans utsending, generalmajor Magnus Bjornsstjerna, i Jernverkets Hovedbygning. Samtalene gikk greit - svenskene kom kongen i møte. I løpet av to dager var de enige om hovedinnholdet i fredsavtalen.

For statsrådene kom det som et sjokk at kongen hadde gitt opp selvstendighetspolitikken så lett. Senere beordret den unge kongen statsrådene Jonas Collett og Niels Aall til å slutføre forhandlingene. Det skjedde her i Gudegården om ettermiddagen 13. august og om formiddagen 14. august. Karl Johan godtok Eidsvollsgrunnloven med de forandringer som

var nødvendige for en union med Sverige og Christian Frederik forpliktet seg til å abdisere. Grunnloven var reddet.

4. november 1814 - samme dato som relanseringen av Morsa 1833 i år 2000 - var den nye grunnloven ferdig og ble vedtatt av Stortinget. Ny konge ble valgt. Forandringene styrket Stortingets og det norske statsråds stilling overfor kongen. Karl Johan ville senere ha 4. november som norsk nasjonaldag - ikke 17. mai. Nå skåler vi for 4. november som den dagen det flytende kulturminnet Morsa 1833 ble relansert!

Da krigsnederlaget var et faktum sommeren 1814, arbeidet han klokt for å skaffe Norge så gode vilkår som mulig i unionen med Sverige. Han fikk avgjørende innflytelse på forhandlingene mellom svenskene og nordmennene ut over høsten 1814, selv om han ikke var til stede. Han skal også ha sin del av Grunnloven av 4. november.

Med en Grunnlov som ble til i «begeistringens rus» på Eidsvoll, var det både rett og rimelig av deler av fredsforhandlingene i august ble ført her i Gudes brenneri 13. august.

Kongerikets Norges Grunnlov ble født på Eidsvoll i en atmosfære av fyll, krangel og uvennskap. I sine dagbøker har eidsvollsmennene fortalt: -Det var dager da vi ikke orket å møte opp, dager vi heller ville drikke, spille kort og fortelle spøkelseshistorier til hverandre. Flere falt i søvn

under forhandlingene. En prost forteller: - I dag orket jeg ikke å gå i kirken - for det ble så sent i går. Flere ble uvenner for livet.

Historikeren Sverre Sten skriver: -Begeistring var en normal sinnstilstand hos disse menn. Debatten om vår stolte konstitusjon ble blant annet beskrevet som «Skvalderen i et bondebryllup».

Hvor mye ble det egentlig konsumert på Eidsvoll i april og mai i 1814? Da de 112 mennene satt der og svettet uke etter uke fantes det ikke deodorant og varmtvann sløste de ikke med. Snittalderen var rundt 40 år - yngste var 17.

Da de ankom sto det allerede 1.853 liter vin og ventet på dem. I tillegg var det sjenerøs skjenking på kvelden av Bordeaux-vin, øl og aquavit/dram. Til lunsj fikk man så mye madeira man ville ha. Slik gikk nå dagene - kreativiteten blomstret og resultatet ble overraskende bra!

Også i Moss i august 1814 fortelles det om at tørsten var stor: - Mens den slitne Christian Frederik gikk og la seg, tvang de frustrerte offiserene hoffmarskalken til å skaffe ingredienser til punsj. Natten igjennom støyet og turet de mens de hisset hverandre opp om felttogets fadese og den udugelige, sovende kongen.